

Amor«), valamint világi drámáink színpad előtti termékeiben («Balassi Menyhárt árultatása»), de a magyar bohózat kezdetét játékszínünk megalapításától, szorosabban a budai játékszín idejétől (1833.) lehet számítani. A magyar bohózat mint önálló műfaj Nestroy híres »Lumpácius Vagabundus« (L. o.) alapján indult útjára. Ezt a népszerű bohózatot azon melegeben lefordították, illetve megmagyarosították s Budán — különösen Bartha és Megyeri nagyszerű alakításai révén — a magyar színpadoknak is állandó és kedvelt műsordarabja lett. Nagy sikerrel játszották azután Raymund bohózatait is, melyekben — akárcsak a »Lumpácius«-ban — tündéres elemeket is találunk. A német bohózatok sikerein felbuzdulva írta meg aztán Munkácsy János (L. o.) az első tündéres és énekes magyar bohózatot: a »Garabonciás diák«-ot. A darab nem egészen egységes, de vannak benne jó szerepek s ezek — Megyeri, Bartha, Telepy és Kovácsné humoros előadásában — sikerre vittek a darabot. Munkácsy laza szerkezetű darabját követte több más hasonló hibában szenvedő bohózat, részben Munkácsytól, részben másoktól, de ezek mind megbuktak. A közönség egészségesebb komikumot várt. És azt hamarosan meg is kapta Gaal József »Peleskei nótárius«-ában (L. o.), amely ha szerkezetileg nem szervesen összefüggő is minden részletében, de a találóan festett népi jelenetekkel, egészséges humorával és népdalaival s a színészek — különösen Megyeri és Bartha — kiváló játékában rendkívüli hatást keltett. Tündéri beavatkozások ugyan még ebben a darabban is vannak, de szervesebben bele vannak illesztve a cselekvénybe, mint Munkácsynál. A »Peleskei nótárius« különben ma is megteszi hatását a színpadon. Ehhez fogható e nemben maga Gaal sem tudott többet írni, követői még kevésbé. Egyedül csak Balogh István (L. o.) »Ludas Matyi«-ja kivétel. Ennek volt összefüggő cselekvénye és voltak jó magyar alakjai. Az énekes és tündéres bohózati műfajt különben az összetakolt és elburjázott termékei miatt a közönség annyira megúnta, hogy akik a tündéri elemek kapcsolásával kezdtek bohózatot írni, nem is merték azt bohózatnak nevezni, hanem tárgya szerint vagy »vigjáték«-nak, vagy

»népszínmű«-nek keresztelték el. A tündéres és énekes bohózatokból alakult ki később az operett is (L. Magyar operett). A tündéres elemek azonban ebből is kiszorultak s a móka s a hozzáillő könnyed zene lett benne a lényeges. (*Pataki József.*)

»(A) magyar bor olyan, mint a magyar barátság, — mentül óbb, annál erősebb.« (Szállóige a »Bánk bán«-ból. I. felv. 3. jelenetben mondja Myska bán egy ritterhez.)

Magyar csalogány. Hollósy Kornéliát (L. o.) nevezték így. Ezzel a kitéllemmel említi a nagy koloratúrénekesnőt a »Pesti Napló« 1850. évi június 22-iki száma.

Magyar dal. (Népdalaink eredete.) Színészet és dal ikertestvérek. A magyar dal és a magyar színészet pedig csaknem az alteregói egymásnak. Régi dalainkban épúgy, mint a maiakban, mindig jelen volt a dráma, a hősi póz, vagy a játszi népkedély, a szerelem páros dialógja, bánatos panasza (monológ). Viszont a másfél századra visszatekintő hazai színészet színpadi akcióiban, vagy azok mögött mindig felcsendült a dal, a lyra, amely Himfy szerelmeiben, Csokonaiban és legfőképp Petőfi törőlszakított dalaiban érte el a tőkély csúcsait. Hogy sokkal, évszázadokkal előbb volt színészkedő dalunk, mint dalos színészetünk, ez tény. Ennek okaira, késlekedő színpadi akadályaira itt csak rámutatunk, nem lévén feladatunk e helyen a magyar színészet küzdelmes úttörésének és veszélyes, áldozatos próbálkozásainak historikumát adni. A dal (és főleg a népdal), zengő visszhangja lévén a »sírva-vigadó« magyarnak, mintegy előkészítője volt e honban a magyar színészetnek, kiérlelője a szárnyas színpadi szónak, amely I. Lipót császár uralma alatt (1696.) Felvinczy György tordai származású vándor dalnok és költő privilégiumában elvileg életre is kelt, de csak száz évvel később (1790.) alakult színtársulatnak Kelemen László apostoloskodása, vezetése mellett. Ami ezt megelőzően volt, az ott élte ki magát a pünkösdi, karácsonyi, húsvéti, arató, lakodalmas, temetési, vagy más, népdalos és táncos misztériumokban, amelyeknek primitív játzsiságában szívta magába a dajka-tejet színészetünk.